

LICG HUISDIERENBIJSLUITER

DE HANDLEIDING VOOR HET HOUDEN VAN HUISDIEREN

Serie zoogdieren

Schaap

Ovis aries

Schape staan bekend als echte kuddedieren. Ze horen dan ook altijd met meerdere bij elkaar gehouden te worden. Wie genoeg land heeft om een groepje van deze vriendelijke, rustige dieren te houden, kan kiezen uit allerlei rassen. Deze verschillen van elkaar in zowel uiterlijk als karakter. Schape hebben specifieke verzorging nodig: ze moeten bijvoorbeeld geschoren en bekapt worden.

Kies het juiste dier voor uw situatie: lees vóór het kopen eerst of het schaap het huisdier is dat u zoekt.

Algemeen

Schappen zijn middelgrote hoefdieren met een dikke vacht. Ze zijn duizenden jaren geleden ontstaan uit de moeflon, een dier dat 'gewoon' haren heeft en geen dikke wol. Mensen ontwikkelden verschillende schapenrassen voor de productie van vlees, wol of melk. Het zijn vooral de 'wolschappen' die we in Nederland nog veel zien. Schappen zijn nutsdieren. Als ze op dijken gewijd worden, trappen ze de grond vast met hun pootjes, en door te grazen voorkomen ze dat er struiken en bomen op de dijk groeien die met hun wortels de dijk kunnen beschadigen. Op de heide bewijzen heideschappen hun nut bij het weggrazen van gras, bomen en struikjes die de heide anders zouden overwoekeren. Ook door hobbydierenhouders worden schappen veel gehouden. Schappen worden maximaal tussen de vijftien en twintig jaar oud.

Verschillende varianten

Elk land waar schappen gehouden worden, heeft zijn eigen rassen ontwikkeld voor diverse doeleinden. Sommige rassen worden gebruikt als leverancier van wol, melk of vlees, maar er zijn ook rassen die geschikt zijn voor specifieke begrazing zoals de heideschappen, schappen met 'gewoon' haar zoals de Kameroen of dieren met prachtige gedraaide horens zoals de Wiltshire horn.

Van nature

Schappen zijn over het algemeen vriendelijke dieren die gemakkelijk te hanteren zijn. Ze kunnen goed wennen aan menselijk gezelschap. Schappen zijn kuddedieren. Als ze alleen gehouden worden, zonder soortgenoten, zullen ze vereenzamen. Het is dus altijd zaak om schappen in een groep te houden. Schappen kunnen eventueel ook samenleven met bijvoorbeeld geiten. Geiten vullen de schappen mooi aan in hun graasgedrag. Schappen zijn voorzichtig en eten vooral gras en blaadjes, terwijl geiten juist ook dol zijn op twijgjes, takken en bast. Schappen zijn minder eigenwijs en gehoorzamer dan geiten. Ze zijn geneigd hun soortgenoten te volgen, en zullen minder de neiging hebben hun eigen gang te gaan. Het spreekwoord 'als er één schaap over de dam is, volgen er meer' is dus absoluut niet uit de lucht gegrepen.

Huisvesting

Schappen kunnen dankzij hun dikke wol erg lage temperaturen weerstaan. Ze hebben dan ook weinig behoefte aan een schuilplaats tegen de kou, maar toch is het prettig als er een stal of overkapping aanwezig is als beschutting tegen hevige regen, als schaduwplek bij warm weer of als er lammeren geboren zijn. Waar niet gebouwd mag worden, kan een sleepstal uitkomst bieden, een schuilhok dat niet vast op één plek staat maar verplaatst kan worden. Een goede manier om een schapenweiland af te zetten is door middel van schapengaas. Schapengaas heeft rechthoekige mazen die aan de onderzijde kleiner zijn dan boven. Dit dient om te voorkomen dat lammeren er hun kop doorheen kunnen steken. Schapengaas moet stevig gespannen worden op houten staanders. Als tijdelijke afzetting, of om een weiland op te delen in verschillende percelen, kunt u ook kiezen voor schapennetten of schrikdraad. In de winter moet u opletten wanneer er slotjes om het schapenweiland liggen. Als deze bevroren, kunnen de schappen er overheen ontsnappen, of zelfs door het ijs zakken.

Verzorgen en hanteren

Als schappen op een harde bodem gehouden worden, slijten de hoefjes vanzelf af, maar doordat schappen meestal op gras lopen, moet u ervoor zorgen dat de klauwtjes niet te ver doorgroeien. Als

u nog nooit schapenklaauwtjes heeft bekapt, is het verstandig de kunst af te kijken bij een ervaren schapenhouder. Als u de hoeven te kort knipt, kunt u namelijk in het leven knippen en op slecht bekapte hoefjes is het moeilijk lopen. Schapen dienen verschillende keren per jaar ontwormd te worden. Er zijn wormmiddelen tegen verschillende soorten parasieten. Vraag aan uw dierenarts welk middel in welke tijd van het jaar gebruikt moet worden en zorg ervoor dat u niet onderdoseert. Als schapen te weinig ontwormingsmiddel krijgen, worden de aanwezige wormen resistent tegen de middelen en wordt het steeds moeilijker inwendige parasieten te bestrijden. Regelmatig omweiden is een goede methode om besmetting met wormen te voorkomen.

Het spreekt voor zich dat het voor schapen geen doen is om met een dikke laag wol de zomer in te gaan, daarom worden ze geschoren. Sommige schapenhouders scheren hun schapen twee keer per jaar maar meestal betekent de mei- of junimaand: scheermaand. Een ervaren schapsscheerder kan wel honderdvijftig schapen op een dag scheren, maar voor de beginner zal één enkel schaap nog een hele klus vormen. Daarom is het voor veel mensen verstandig - en voor de dieren wel zo vriendelijk - dit aan een professional over te laten. Als het enkele dagen warm en droog is geweest, is de wol mooi droog en vetig, waardoor het scheren gemakkelijker verloopt. Het is belangrijk de schapen minstens 24 uur voor het scheren geen voer te geven. Tijdens het scheren worden de schapen namelijk op hun zij en rug gelegd en als de pens en darmen gevuld zijn, kan een darmafsluiting optreden. Schapen mogen om die reden nooit over hun rug gedraaid worden. Een schapsscheerder begin te scheren onder de kop, en hij werkt richting staart, waarbij hij de dikke laag wol in één geheel van het schaap verwijdert. Er blijft een zomervacht van twee centimeter dik op het schaap achter. Houd er rekening mee dat er met het verdwijnen van de wol nogal wat verandert voor het schaap. Geschoren schapen zijn gevoelig voor kou en zonnebrand. Zorg daarom voor beschutting.

Voeding

Schapen zijn herkauwers en hebben vier magen. De pens, netmaag en boekmaag zijn de zogenaamde voormagen. De lebmaag is de 'echte' maag. Schapen eten ruwvoer, dat wil zeggen gras en hooi. Pas op dat er geen Jacobskruiskruid in het hooi zit, dit is giftig. Ook lusten ze wat blaadjes en twijgjes, maar let wel op dat u ze, bijvoorbeeld met snoeiafval, geen giftige planten zoals bijvoorbeeld Taxus voert, dat kan dodelijk zijn. Natuurlijk kunt u de schapen best wat brood, wortelen of groenteafval geven, en ook op schapenbrokken zijn ze dol. Schapenbrokken (krachtvoer) is eigenlijk alleen nodig voor drachtige of zogende oaien (vrouwelijke schapen) en voor schapen die in slechte conditie zijn. Sommige schapenrassen (bijvoorbeeld de Texelaar) zijn gevoelig voor koper, daarom kan beter geen rundveebrok aan schapen worden gegeven. Natuurlijk moeten schapen altijd vers drinkwater ter beschikking hebben.

Voortplanting

In het najaar, als de dagen korter worden, worden schapen bronstig. Wilt u met uw schapen fokken dan is het zaak rammen (mannelijke schapen) bij de oaien (vrouwelijke schapen) te brengen zodat er in het voorjaar lammetjes geboren worden. Meestal worden de oaien in oktober en november gedekt en zo'n 21 weken later, in maart en april, worden de lammeren verwacht. Jonge oaien werpen vaak maar één lam, maar volwassen oaien zetten meestal twee of zelfs drie lammetjes op de wereld. De eerste weken van hun leven drinken de lammeren alleen moedermelk. Naarmate ze groeien gaan ze steeds meer ruwvoer en lammerkorrels mee eten. Als de lammeren ongeveer twee maanden oud zijn, hebben ze geen moedermelk meer nodig. Professionele schapenhouders zullen de lammeren rond deze tijd spenen (bij de ooi weghalen) maar de hobbyist kan de lammeren, ook als ze geen melk meer drinken, gewoon bij de ooi te laten lopen. Wel dienen de ramlammeren op tijd bij de oaien vandaan worden gehaald om te voorkomen dat deze de oaien

dekken. Mocht u met uw schapen willen fokken, houd er dan rekening mee dat niet alle schapenrassen hun lammeren gemakkelijk ter wereld brengen. De meeste rassen zijn met ongeveer een half jaar geslachtsrijp.

Ziekten en aandoeningen

Een dier dat plotseling sloom of apathisch is, zich afzondert of uit de groep verstoten wordt, kan iets onder de leden hebben. Controleer regelmatig of de ontlasting mooi stevig is en kijk of de dieren geen vervuild achterlijf hebben door diarree. Ook een schaap dat zonder aanwijsbare oorzaak mager wordt, is niet in orde. Waarschuw altijd de dierenarts als u vermoedt dat uw schaap ziek is.

Huidmadenziekte, oftewel myiasis, is een veel voorkomend probleem bij schapen. De groene vleesvlieg legt haar eitjes in de vacht van het schaap. De uitgekomen larven maken onder de wol wondjes op de huid. Als dit niet tijdig wordt ontdekt, kunnen de wonden diep worden en ontstoken raken wanneer de larven zich ontwikkelen tot vliegen. Men ziet vaak dat een schaap met myiasis zich afzondert van de kudde. Vleesvliegen zijn actief van april tot oktober, daarom is in deze periode dagelijkse controle van de schapen geen overbodige luxe. Myiasis kan behandeld en voorkomen worden door bestrijdingsmiddelen te gebruiken en door te scheren. Goede ontworming helpt de ontlasting goed te houden, waardoor het schaap schoon blijft en vliegen niet worden aangetrokken.

Bij schapen komen besmettelijke ziekten voor zoals scrapie, een zenuwziekte. Ook zere bekjes, een virusziekte die zweren rond de bek en spenen oplevert, kan voorkomen, vooral bij jonge schapen. Deze ziekte is besmettelijk voor de mens.

Een virusziekte die door stekende insecten wordt overgebracht is blauwtong.

Ook rotkreupel wordt nogal eens gezien. Hierbij worden de hoeven aangetast en zal het schaap veel op de voorste knieën liggen tijdens het grazen. Rotkreupel is besmettelijk en wordt veroorzaakt door bacteriën. Schapen kunnen hiertegen gevaccineerd worden.

Een andere bij schapen voorkomende infectieziekte is Q-koorts. Q-koorts zorgt bij het schaap onder andere voor abortussen, verder wordt het dier niet ziek. Q-koorts is besmettelijk voor de mens. De besmetting verloopt vooral via het inademen van fijnstof en veroorzaakt griepverschijnselen. De Q-koortsbacterie (*Coxiella burnetii*) komt vooral in de lucht tijdens het lammeren, blijft lang in het milieu in leven en is sporenvormend. Bij het lammeren is het belangrijk dat de nageboorte, die veel bacteriën bevat, in een plastic zak wordt opgeborgen en wordt afgevoerd naar de destructie. Belangrijk is daarnaast om bij het lammeren hygiënisch te werken en handschoenen en een mond-neuskapje te dragen. U kunt uw schapen tegen Q-koorts laten inenten.

Schapen die op hun rug komen te liggen kunnen zichzelf vaak niet meer terugdraaien en kunnen hieraan sterven. Dit komt vooral voor bij warm weer en heeft waarschijnlijk te maken met jeuk.

Benodigde ervaring

Voor het houden van schapen is geen specifieke ervaring nodig. Zorg er wel voor dat u zich goed informeert over het gedrag en de specifieke behoeften van schapen voordat u tot aanschaf overgaat.

Aanschaf en kosten

Een schaap koopt u bij een schapenfokker of boerderij. Alle Europese runderen, varkens, schapen en geiten moeten geïdentificeerd en geregistreerd zijn, ook als ze hobbymatig gehouden worden. In Nederland moet u als u schapen heeft een UBN nummer (Uniek Bedrijfsnummer) aanvragen. Dit doet u via de website mijn.rvo.nl. U krijgt dan formulieren thuisgestuurd waarmee u deze registratie kunt regelen. De schapen worden voorzien van registratienummers door middel van merken, zoals een oormerk. Schapen geboren vanaf 1 januari 2010 moeten twee goedgekeurde merken hebben, waarvan minimaal één merk een elektronisch merk moet zijn, bijvoorbeeld een chip onder de huid. Bij het UBN nummer krijgt u ook een vervoersdocument dat u moet invullen bij het transporteren van uw schaap, en een bedrijfregister waarin u gegevens over uw schaap kunt bijhouden.

De kosten voor een schaap variëren afhankelijk van ras en leeftijd tussen enkele tientallen en enkel honderden euro's. De kosten voor ruw- en krachtvoer vallen in de regel wel mee, denk aan enkele tientallen euro's per maand. De grootste kostenpost van een schapenhouder is meestal het onderhoud van stal en weiland. Overige terugkomende kosten zijn die voor het laten scheren en voor ontwormen en inenten. Daarnaast kunt u voor kosten komen te staan als uw dier onverhoopt ziek wordt.

Aandachtspunten

- Een handig hulpmiddel bij de geboorte en verzorging van de lammeren is een boekje en DVD uitgeven door de Gezondheidsdienst voor Dieren.
- Hobbydieren kunnen worden getroffen door maatregelen in het kader van de bestrijding van besmettelijke dierziekten.

Bij het LICG kunt u terecht voor onafhankelijke en betrouwbare informatie over het 'houden van huisdieren'. Door het bieden van deze informatie en het organiseren van campagnes levert het LICG een bijdrage aan verbetering van de gezondheid en het welzijn van huisdieren in Nederland.

Versie: september 2010

Kijk voor de meest recente informatie op www.licg.nl